V L A A M S P A R L E M E N T

stuk **580** (2009-2010) – Nr. 2
ingediend op 22 juli 2010 (2009-2010)

Advies

van het Kinderrechtencommissariaat

over armoede en sociale uitsluiting.
Visie en voorstellen vanuit een kinderrechtenperspectief

Gedachtewisseling

Verslag

namens de Commissie Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid
uitgebracht door de dames Cindy Franssen en Marijke Dillen

verzendcode: WEL

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Tom Dehaene.

Vaste leden:
de heer Tom Dehaene, de dames Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
mevrouw Marijke Dillen, de heren Felix Strackx, Erik Tack;
de heer Peter Gysbrechts, mevrouw Vera Van der Borght;
de heer John Crombez, mevrouw Mia De Vits;
de dames Lies Jans, Helga Stevens;
mevrouw Patricia De Waele;
mevrouw Mieke Vogels.

Plaatsvervangers:
de dames Sonja Claes, Griet Coppé, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
de dames Gerda Van Steenberge, Linda Vissers, de heer Wim Wienen;
de dames Gwenny De Vroe, Lydia Peeters;
mevrouw Else De Wachter, de heer Bart Van Malderen;
mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Bart Caron.

Stukken in het dossier:
580 (2009-2010) – Nr. 1: Advies van het Kinderrechtencommissariaat

INHOUD

I. Uiteenzetting door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris .. 4
1. Inleiding 4
2. Visie op kinderen 4
3. Visie op armoede 4
4. Nood aan structurele beleidsmaatregelen 4
5. Recht op ontwikkeling 5
6. Kinderrechtenperspectief 5
6.1. Versterk gezondheid en toegang tot gezondheidszorg 5
6.2. Investeer in behoorlijke huisvesting 6
6.3. Bestrijd ongelijkheid in/door onderwijs 6
6.4. Versterk veiligheid en ontwikkelingskansen 7
6.5. Stimuleer participatie 7
6.6. Herverdeel voor een menswaardige levensstandaard 7
7. Monitoring en verantwoording 8
II. Vragen van de leden 8
III. Repliek van mevrouw Ingrid Lieten, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding 14
IV. Repliek van de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris 14
V. Afsluitende opmerkingen van de leden 15
Gebruikte afkortingen 16

Op 22 juni 2010 besprak de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebeleid het advies van het Kinderrechtencommissariaat over armoede en sociale uitsluiting. Visie en voorstellen vanuit een kinderrechtenperspectief. Het advies werd toegelicht door de heer Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris. Aan de gedachtewisseling nam ook mevrouw Ingrid Lieten deel, viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Innovatie, Overheidsinvesteringen, Media en Armoedebestrijding.

I. UITEENZETTING DOOR DE HEER BRUNO VANOBBERGEN, KINDERRECHTENCOMMISSARIS

1. Inleiding

Aan het advies over armoede en sociale uitsluiting is vanuit verschillende invalshoeken gewerkt. Zo is rekening gehouden met informatie gehaald uit de ombudswerking van het Kinderrechtencommissariaat, daarnaast is de wetenschappelijke literatuur geconsulteerd, is er met experts en ervaringsdeskundigen gepraat en zijn diverse nationale en internationale beleidsdocumenten onder de loep genomen. Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind heeft op basis van de bijeenkomstrapporten van de Belgische overheid, ngo's en het Kinderrechtencommissariaat een aantal 'concluding observations' geformuleerd en het aspect kinderen en jongeren in armoede is er heel uitdrukkelijk in opgenomen. Het advies is een eerste inventarisatie en een vertrekpunt dat een zo breed mogelijke basis biedt.

2. Visie op kinderen

Een aantal uitgangspunten en overwegingen is cruciaal voor het advies. In de visie op kinderen en jongeren is belangrijk dat kind en jong zijn heel sterk contextgebonden is. Er is geen stereotype van kind of jongere in armoede. Tegelijk zijn kinderen en jongeren sterk afhankelijk van hun directe omgeving en opvoedingsverantwoordelijken voor zorg en bescherming. Daarnaast wordt behalve met het feit dat ze in ontwikkeling zijn (toekomstperspectief), ook het hier en nu van kinderen en jongeren (het actuele perspectief) centraal gesteld.

3. Visie op armoede

De visie op armoede in het perspectief van kinderen en jongeren houdt in dat kinderarmoede als een uitvergroting wordt beschouwd. In wezen kan armoede niet anders benaderd worden dan bij volwassenen. Dezelfde maatschappelijke processen spelen een rol. Kinderarmoede gaat om inzoomen op een specifieke groep vanuit de bredere aandacht voor armoede.

Armoede wordt gedefinieerd als een schending van de mensenrechten en in het geval van kinderarmoede bijgevolg ook van de kinderrechten. Dat impliceert dat het behandeld wordt als een structureel en niet als een pedagogisch of individueel probleem. Het KRC wil te allen prijze vermijden dat er conflicten ontstaan tussen arme kinderen en arme ouders. Dat blijkt binnen de armoedeverenigingen een zeer cruciale bezorgdheid. De vrees leeft dat met de aandacht voor kinderrechten ook een legitimatie voor het weghalen van kinderen bij de ouders binnenkomt. Het KRC houdt daar terdege rekening mee.

4. Nood aan structurele beleidsmaatregelen

Bij het formuleren van beleidsvoorstellen is gewerkt vanuit het perspectief om het evenwicht tussen een direct en indirect beleid te herstellen. De klemtoon ligt sterk op het voeren van een direct beleid. Daarmee probeert men vooral negatieve consequenties voor de armste groepen op te vangen. Het KRC vraagt meer aandacht voor een indirect beleid dat

aandacht besteedt aan sociale grondrechten van kinderen en jongeren. Onderzoek toont aan dat een te groot gewicht voor direct beleid averechtse effecten teweegbrengt en leidt tot foute conclusies, zoals wie geeft, wordt ook gegeven.

Belangrijk is ook dat het om een beleid gaat dat op alle kinderen en jongeren gericht is. Het KRC pleit voor een maximale aandacht voor maatregelen voor alle kinderen om de meest kwetsbare groepen ook mee te krijgen. Het zal voor sommige thema's evenwel nodig zijn extra in te zetten op de meest kwetsbare groepen.

5. Recht op ontwikkeling

Specifieke aandacht voor kinderen en jongeren is nodig omdat het Kinderrechtenverdrag expliciet wijst op het belang van het recht op ontwikkeling voor kinderen. Vanuit dat perspectief moet de aandacht voor de armoede bij kinderen gestuurd worden. Heel wat onderzoek toont aan hoe belangrijk de processen zijn die zich tussen de leeftijd van nul tot en met drie jaar afspelen. Ze kunnen ernstige gevolgen hebben op de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. Professor Peter Adriaenssens erkent mee dit probleem en stelt dat niet handelen tegen armoede een vorm van institutionele kindermishandeling is.

6. Kinderrechtenperspectief

Het kijken naar kinderen in armoede vanuit kinderrechtenperspectief speelt zich af op twee niveaus. In eerste instantie zijn er de drie p's van het Kinderrechtenverdrag: protectierechten, provisierechten en participatierechten. De protectierechten beklemtonen het belang van een natuurlijke beschermingslaag voor kinderen en jongeren. Een belangrijke taak van de overheid is daarin het ondersteunen van ouders en opvoedingsverantwoordelijken in het opnemen van hun verantwoordelijkheid. Bij de provisierechten ijvert het KRC ervoor dat bij het nemen van initiatieven ten aanzien van kinderen en jongeren goed wordt nagedacht over de impact ervan. Tegelijk dient gefocust op zaken die barrières opheffen en er geen extra opwerpen. Bij de participatierechten is het vooral belangrijk dat de beleving van kinderen en jongeren zelf wordt meegenomen.

Nog concreter, gaan de beleidsvoorstellen vanuit kinderrechtenperspectief uit van zes belangrijke kinderrechten: recht op de hoogst mogelijke graad van gezondheidszorg, recht op bijstand in huisvesting, recht op onderwijs, recht op een veilige kindertijd, recht op participatie en recht op een passende levensstandaard. Kinderarmoede wordt op die manier meteen ook een multidimensioneel begrip. Het gaat om meer dan tegemoetkomen aan een gebrek aan financiële middelen.

Elk recht is onderverdeeld in vier delen: de relevantie van het recht, de reikwijdte of de inhoud ervan, wat leidt tot concrete doelstellingen om tot slot over te gaan tot zo concreet mogelijke acties, interventies, strategieën en beleidsinitiatieven die het mogelijk moeten maken om die doelstellingen te realiseren. De uiteenzetting gaat in op dat laatste onderdeel.

6.1. Versterk gezondheid en toegang tot gezondheidszorg

Het recht op gezondheid en een goede toegang tot de gezondheidszorg is expliciet in de concluding observations opgenomen onder nummer 57, waar specifiek nog om aandacht voor zeer jonge kinderen wordt gevraagd en een verhoging van de toegankelijkheid. Heel wat initiatieven zijn daarop toegespitst. Zo wil het KRC de regeling van betalende derde uitgebreid zien tot kinderen en jongeren. Ook het versterken van de wijkgezondheidscentra staat centraal. Het gaat daarbij om een kwantitatieve en een kwalitatieve opwaardering. Kwantitatief hebben de centra hun waarde bewezen en wil het KRC dat men nagaat

hoe er meer kunnen worden ingeplant. Tegelijk lijkt het mogelijk hun dienstverlening uit te breiden met onder meer geestelijke gezondheidszorg.

Het KRC vraagt een verhoging van de toegankelijkheid van jeugdhulp, vooral via lokale netwerken en de OCMW's in een expliciete rol, die te vaak vergeten worden als het om kinderen en jongeren gaat.

Er wordt bovendien verwezen op het belang van gezonde voeding op school. Test-Aankoop verrichtte in 2001 een onderzoek naar maaltijden op school waaruit bleek dat 60 percent van die maaltijden niet evenwichtig of te vet zijn.

Daarnaast vraagt het KRC extra ondersteuning voor jonge moeders op het vlak van arbeidsbemiddeling en huisvesting.

6.2. Investeer in behoorlijke huisvesting

In het kader van het recht op huisvesting is vooral het verlagen van de huisvestingskosten belangrijk. Onderzoek toont aan dat de kosten voor het huren, kopen, onderhouden of het afbetalen van een woning meer dan 45 percent van het gezinsbudget opslorpen. In eenoudergezinnen is dat vaak meer dan 50 percent. Gebruik kunnen maken van de sociale-huisvestingsmarkt doet die cijfers dalen met 15 tot zelfs 25 percent voor alleenstaanden. Het KRC pleit ervoor het aanbod sociale woningen te verhogen en daarbij vooral aandacht te schenken aan alleenstaande ouders en grote gezinnen.

Met betrekking tot de noodlevering voor energie wordt gevraagd specifiek rekening te houden met de gezinsgrootte. Kinderen zijn er niet of nauwelijks zichtbaar in. De noodlevering beperkt zich bovendien tot elektriciteit en aardgas, maar geldt niet voor water.

Het KRC doet een voorstel om de sociale wetgeving op jongeren af te stemmen. Uit de ombudswerking blijkt dat het steeds frequenter voorkomt dat minderjarigen alleen gaan wonen. De wetgeving speelt daarbij in hun nadeel. Zo hebben ze geen recht op een huursubsidie of is de toegang tot sociale woningen onmogelijk of bijzonder moeilijk. Specifiek voor die groep van 16-17-jarigen vraagt het KRC aandacht omdat ze niet zelden grote problemen krijgen als er geen ondersteuning is.

6.3. Bestrijd ongelijkheid inldoor onderwijs

Het recht op onderwijs spitst zich onder meer toe op de maximumfactuur, omdat zowel ouders als scholen ermee worstelen. Het KRC vraagt daarom om een evaluatie van de diverse praktijken.

Heel wat kansarme ouders hebben te weinig zicht op de diverse mogelijkheden om studietoelagen aan te vragen. Het KRC vraagt aandacht voor het automatisch toekennen ervan.

Laagdrempelige opvoedingsondersteuning is reeds aangehaald en het belang van voorschoolse educatieve programma's is bekend. Er is niet zelden een leemte tussen de begeleiding door Kind en Gezin en de stap naar het kleuteronderwijs. Het verder uitbouwen van de voorschoolse educatieve programma's kan daarin een belangrijke rol spelen. Kansarme ouders mag in elk geval de opvoedingsverantwoordelijkheid niet ontnomen worden.

Het KRC vraagt een transparanter inschrijvingsbeleid. Het GOK-decreet van 28 juni 2002 heeft al heel wat problemen opgelost, maar in de praktijk blijft het probleem vaak bestaan, zeker voor kinderen en jongeren die in gekleurde armoede leven.

Kinderen die lang afwezig zijn van school door ziekte of andere dwingende omstandigheden, zijn veelal afhankelijk van de 'goodwill' van de leerkracht of van het feit of de ouders bijscholing kunnen betalen, maar voor kinderen en jongeren in armoede blijft het recht op studiebegeleiding een probleem.

Het KRC vraagt ook om meer aandacht binnen de lerarenopleiding voor vorming en opleiding over armoede.

6.4. Versterk veiligheid en ontwikkelingskansen

Met het oog op het recht op een veilige omgeving en ontwikkelingskansen valt het op dat kinderen en jongeren in armoedesituaties meer in de bijzondere jeugdzorg terechtkomen. Volgens het KRC grijpt men al te gemakkelijk naar een hulpverleningskader om het probleem van de bestaanszekerheid op te lossen. Het KRC wil er vooral op wijzen dat een problematische leefsituatie iets anders is dan een problematische opvoedingssituatie.

6.5. Stimuleer participatie

Het recht op participatie bevindt zich op verschillende niveaus. Het Participatiedecreet van 18 januari 2008 heeft het mogelijk gemaakt dat kinderen en jongeren uit kansengroepen gemakkelijker aan cultuur, sport en vrijetijdsinitiatieven kunnen deelnemen. Toch blijken nog te weinig mensen uit de doelgroep op de hoogte van de diverse initiatieven. Opnieuw wordt meer aandacht gevraagd voor lokale samenwerking en voor mobiliteit, met onder meer ideeën om dankzij het openbaar vervoer die participatie aan cultuur, sport en vrije tijd te bevorderen.

Participatie hangt voor het KRC ook samen met meer belevingsonderzoek. Er is een aantal interessante initiatieven vanuit Kind en Samenleving, en UNICEF die informatie opleveren over de belevingswereld van kinderen en jongeren in armoede. Het KRC vraagt om een structurele erkenning van de verenigingen die zich specifiek richten op jongeren en kinderen die in kansarmoede leven. Ze moeten geëvalueerd worden op hun intrinsieke waarde en niet op hun aansluiting bij het reguliere jeugdwerk.

6.6. Herverdeel voor een menswaardige levensstandaard

Het KRC besluit met de aandacht voor een menswaardige levensstandaard. Budgetonderzoek levert ontluisterende resultaten op. Kinderen doen het dagelijkse gezinsbudget fundamenteel stijgen, van 40 percent als het gaat om voorschoolse initiatieven tot 120 percent in het secundair onderwijs. Een alleenstaande moeder met twee kinderen die bijstandsgerechtigd is, komt eigenlijk twintig percent te kort om een menswaardig bestaan te leiden. Voor bijstandsgerechtigde koppels met twee kinderen is dat 42 percent. Die grote problemen kunnen volgens het KRC opgelost worden door de minimumuitkeringen zowel als de kinderbijslag meer gezinsgemoduleerd vorm te geven.

Bij het uitbetalen van alimentatie kan de Dienst voor alimentatievorderingen een bedrag voorschieten, maar dat is inkomensgerelateerd. Wanneer een moeder die meer dan duizend euro verdient geen alimentatiegeld krijgt, kan DAVO het opvorderen bij de vader, maar niet voorschieten aan de moeder.

Er is aandacht besteed aan procedures van collectieve schuldbemiddeling, iets waarmee kinderen en jongeren steeds meer te maken krijgen. Zo wordt gesuggereerd om in het onderwijs ook met budgetbeheer bezig te zijn in het curriculum.

7. Monitoring en verantwoording

Een belangrijk element van een kinderrechtenperspectief is de monitoring, zoals ook uit de concluding observations blijkt. Er wordt gewezen op de multidimensionele aanpak, maar ook op een evidencebasedbenadering van armoede bij kinderen en jongeren. Het kunnen formuleren van de juiste indicatoren is daarom van belang, maar net zo goede de degelijke opvolging ervan. Het KRC stelt daarom voor een kinderbarometer in te stellen, in navolging van de armoedebarometer die door de OASeS-onderzoeksgroep in 2008 werd ingesteld. Kinderen vallen te vaak tussen de cijfers.

II. VRAGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw *Güler Turan* is ervan overtuigd dat het advies de commissieleden en de minister een heel eind op weg kan helpen in het aanpakken van de problematiek van kinderen en jongeren in armoede. Het is een symptoom van een groter probleem herhaalt ze, maar meent dat het toch een indicatie is voor de omvang van problemen als armoede zich veruitwendigt bij kinderen.

Het lid vindt de aanpak van het advies zeer goed. Bij haar is vooral blijven hangen dat gezinnen in armoede vaak geen hulp durven te vragen uit angst dat de kinderen geplaatst zouden worden. Ze twijfelt evenwel of die schrik terecht is. Er zijn immers amper plaatsen waar kinderen in problematische opvoedingssituaties terechtkunnen. Mevrouw Güler Turan vraagt naar cijfers van gezinnen die om hulp of begeleiding vragen en daardoor hun kind geplaatst zien. Het feit dat gezinnen in armoede met die schrik zitten, belemmert de hulpverlening en moet daarom aangepakt worden.

Armoede heeft een kleur, oppert het lid. Ze vindt het terecht dat het KRC daarvan in het advies wat afstand heeft genomen, omdat het gaat om kinderen en jongeren in een zwakke positie, ongeacht hun afkomst. Toch meent mevrouw Güler Turan dat er specifieke en aangepaste instrumenten nodig zijn om de integratie van de mensen die een bepaalde opvoeding en cultuur genoten hebben, te vergemakkelijken. Wie zich daarvoor afsluit, miskent een groot stuk van de problematiek.

In het advies mist de spreekster aandacht voor het watervalsysteem in het onderwijs. Precies dat probleem bestendigt de generatiearmoede, en onderwijs is de aangewezen weg om uit de armoede te raken. Ze richt daarbij een groot verwijt aan het adres van de CLB's. Ook daarin heeft armoede een kleur, want die ouders hebben het gevoel dat het CLB hen niet naar best vermogen bijstaat en hun kinderen als snel dumpt in richtingen waar er geen toekomstperspectieven zijn. In Antwerpen zitten bijvoorbeeld ontzettend veel allochtone jongeren in de richting Kantoor. Velen verlaten school zonder diploma of met een diploma dat hun geen uitzicht biedt op een job.

Mevrouw Güler Turan is positief over de aandacht voor gezondere maaltijden op school. Wanneer daar evenwel vragen over gesteld worden, luidt het antwoord telkens dat dit de verantwoordelijkheid is van de schooldirectie. Gezinnen in armoede hebben het moeilijk om hun kinderen een gezond voedingspatroon aan te leren. Bovendien kan het beleid daar onmogelijk op toezien. Precies daarom is controle op de aangeboden schoolmaaltijden van belang. De spreekster vraagt naar het wettelijke kader en naar nadere informatie over de kwaliteit van schoolmaaltijden.

Het KRC heeft gewezen op de moeilijke toegang tot bepaalde rechten voor jongeren die om welke reden ook sneller op eigen benen moeten staan: pro-Deoadvocaat, huursubsidie, sociale huisvesting. Ze vraagt welke maatregelen het KRC voorstelt.

Voorts vraagt het lid naar cijfermateriaal over tienermoeders om de omvang van het probleem te kunnen inschatten.

Ten aanzien van minister Lieten benadrukt mevrouw Güler Turan dat de automatische toekenning van bepaalde rechten heel wat problemen kan oplossen. Daarnaast moet er alles aan worden gedaan om de minimumuitkeringen te verhogen. Een aantal diensten moet op een kwaliteitsvolle en inkomensgerelateerde manier worden aangeboden aan de burgers.

Een uiterst belangrijk punt vindt het lid dat de samenleving te weinig aandacht schenkt aan armoede. De specifieke uitdagingen voor een gezin in armoede zijn onbekend. Ze vraagt de bevoegde minister hoe zij dat wil verhelpen om te vermijden dat mensen in armoede gestigmatiseerd worden. Ze is het ermee eens dat er een grote verantwoordelijkheid rust bij het onderwijs. In dat verband refereert ze aan de Katrol, een vzw die in Gent en Oostende gezinnen in armoede laat begeleiden door onderwijzers in opleiding. Op die manier zorgt de Katrol voor voor- of naschoolse begeleiding van de kinderen en worden onderwijzers in spe met armoede geconfronteerd. Dezelfde stelregel zou moeten gelden in alle geledingen van de maatschappij: elke beroepscategorie moet armoede kunnen detecteren en er op een gepaste wijze leren mee omgaan.

Mevrouw Güler Turan wil van het KRC vernemen welke rol de OCMW's moeten spelen op het vlak van jeugdhulp.

Van de minister wil de spreekster weten wat ze met de adviezen zal aanvangen en hoe ze dit advies onder de aandacht zal brengen van de andere ministers van de Vlaamse Regering. Mevrouw Güler Turan suggereert om dit advies te laten bespreken in elke commissie. Voorts vraagt ze zich af op welke indicatoren het beleid stoelt. In hoeverre worden de aangereikte indicatoren ook mee opgenomen in het aangekondigde Vlaams Actieplan Armoedebestrijding?

Mevrouw *Cindy Franssen* meent dat het KRC erin is geslaagd de problematiek van armoede en de complexiteit ervan in het geval van kinderen en jongeren goed in kaart te brengen.

Algemeen valt haar het evenwicht op dat nodig is tussen direct en indirect beleid, enerzijds gericht op het kind, anderzijds op het gezin. Het lijkt haar een goed idee dat het advies erop gericht is om de kinderen als een hefboom te gebruiken om de armoedeproblematiek aan te pakken.

De rode draad in het advies is dat er geïnvesteerd moet worden in een algemeen sociaal beleid, zelfs in budgettair moeilijke jaren. Het lid verwijst in die zin naar een gerichte versterking van het sociaal beleid.

Een andere lijn die mevrouw Cindy Franssen terugvindt in het advies is de nood aan verantwoording, monitoring en opvolging. Cijfers over armoede bij kinderen zijn nog pril. Ze hoopt er echter in het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding meer over terug te vinden.

Een van de belangrijkste aspecten is de maatschappelijke participatie in al zijn vormen. Kinderen voelen immers niet meteen de financiële problemen, maar wel dat ze al dan niet kunnen deelnemen aan jeugdactiviteiten, sport, culturele activiteiten enzovoort. Armoede

sluit deuren, terwijl participatie net weer deuren kan openen binnen dat armoedekader. In dat verband kijkt het lid naar alle andere ministers en verwijst ze naar minister Schauvlieghe die laat onderzoeken of het mogelijk is een algemene Vlaamse vrijetijdspas in te voeren.

Het verheugt mevrouw Cindy Franssen dat de focus sterk ligt op het gezin en dat het KRC expliciet zegt dat een problematische leefsituatie niet automatisch gelijkstaat met een problematische opvoedingssituatie.

In het belevingsonderzoek bij kinderen lijkt het voor het lid vooral van belang dat er aandacht gaat naar de verhouding tussen ouders en kinderen in extreme armoedesituaties, en naar de intrinsieke elementen zoals (wederzijds) schuldgevoel en schaamte. Dat belemmert de normale veilige, beschermende relatie tussen ouders en kinderen.

Mevrouw Cindy Franssen staat achter de kinderarmoedebarometer als theoretisch concept, maar ze vraagt zich af of die barometer dan een toetsing moet zijn bovenop de reeds bestaande instrumenten zoals de Decenniumdoelstellingen en de interfederale armoedebarometer. Ze pleit voor één instrument dat op alle beleidsniveaus gehanteerd kan worden, zowel federaal, als regionaal en lokaal.

Net zoals de beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2009-2014 (*Parl. St.* Vl. Parl. 2009-10, nr. 191/1) schenkt het advies aandacht aan de gezondheidskloof. Daarnaast vraagt een toegankelijke dienstverlening om een automatische toekenning van rechten, mede om het Mattheuseffect zo vaak mogelijk te vermijden.

Mevrouw Cindy Franssen vindt in het advies heel wat zaken terug die tot de federale bevoegdheid behoren. Als gemeenschapssenator zal ze die items ook op federaal niveau behartigen.

Bij het onderdeel over huisvesting en energie, had de spreekster concreter voorstellen verwacht, voornamelijk omdat dit Vlaamse bevoegdheden zijn. Ze denkt daarbij aan ideeën over een beter aanbod van privéhuurwoningen voor gezinnen in armoede.

Mevrouw Cindy Franssen mist aandacht voor de buurt en de bredere leefomgeving ter verbetering van de levenskwaliteit van de kinderen. Kwaliteitsvolle en gezonde huisvesting, en beschikken over een volwaardige thuis gaan over meer dan een woning. De spreekster ziet een link met Ruimtelijke Ordening: de kindertoets moet garanderen dat kinderen een plaats krijgen in stadsontwikkelings- of stadsvernieuwingsprojecten. Een mooi voorbeeld van een multidimensionele aanpak.

Het lid wijst vervolgens op het belang van de ongekwalificeerde uitstroom uit het onderwijs en de rol van de CLB's. CLB's kunnen decretaal een beroep doen op opgeleide ervaringsdeskundigen. Ze pleit ervoor prioritair middelen vrij te maken of te heroriënteren. Ervaringsdeskundigen bieden immers een grote meerwaarde in diverse sectoren.

Gelijke kansen resulteren niet altijd in gelijke resultaten. Ook in die zin wil ze graag zien dat een kader gecreëerd wordt dat focust op gelijke uitkomsten.

Europa en Vlaanderen evolueren naar een kenniseconomie. In het advies mist ze aanbevelingen om de kenniskloof aan te pakken. Dat geldt nog meer voor de digitale kloof die meer is dan een generatiekloof. Er zijn ook jongeren zonder toegang tot het internet, de zogenaamde offline-jongeren. Daarnaast is er een verschil tussen wat werkgevers verwachten aan digitale kennis en wat jongeren effectief beheersen. Het gaat het lid erom de

digitale kloof op jonge leeftijd aan te pakken, omdat die anders exponentieel groot wordt wanneer kinderen afstuderen en de stap zetten naar de arbeidsmarkt.

Mevrouw *Katrien Schryvers* sluit aan bij wat mevrouw Franssen heeft gezegd. Ze stelt dat optreden tegen armoede een verantwoordelijkheid is van alle overheden en niveaus, en vraagt daarom na te denken hoe het studiewerk en de adviezen van het KRC ook ingang kunnen vinden op het federale niveau en bij de lokale besturen. Steden, gemeenten en OCMW's voeren een gezamenlijk sociaal beleid, onder meer via het Sociaal Huis. Het is belangrijk dat ze – minstens voor wat hun bevoegdheden betreft – geïnformeerd worden.

Het advies gaat uit van een kinderrechtenperspectief en stelt de verantwoordelijkheid van de ouders mee centraal. Ook mevrouw Katrien Schryvers ziet geen soelaas in het weghalen van kinderen.

De spreekster wijst erop dat de wetgeving de gezinsevoluties – zoals eenoudergezinnen en co-ouderschap – niet kan bijhouden. Co-ouderschap is goed omdat kinderen in contact blijven met beide ouders, maar de regelgeving over de inschrijving in het bevolkingsregister is niet aangepast. Ouders met kinderen, maar vooral de kinderen zelf verliezen daardoor rechten. Zo is de speelpleinwerking vaak slechts toegankelijk voor kinderen die in het bevolkingsregister zijn ingeschreven. Het is onduidelijk op welk niveau werk gemaakt kan worden van een specifieke registratie voor kinderen in co-ouderschap.

De spreekster sluit zich aan bij de vraag van mevrouw Turan over de rol van de OCMW's.

Inzake onderwijs onderschrijft het lid de gevraagde evaluatie van de maximumfactuur. Het verbaast haar dat het KRC aanbrengt dat het basisonderwijs met kleinere klassen zou moeten werken. Ze stelt dat iedereen daarvan voorstander is, maar scholen kunnen lestijden voorbehouden voor kinderen met specifieke zorgbehoeften, onder meer vanuit hun armoedesituatie. Allicht helpt dat meer dan lineair klasgroepen te verkleinen, oppert mevrouw Katrien Schryvers.

Ook zij onderstreept nog dat problematische leefsituaties niet gelijkgeschakeld kunnen worden met een POS. Ze benadrukt in dat verband dat kinderen in een problematische leefsituatie niet aan het POS- of zelfs MOF-regime onderhevig mogen zijn. De spreekster is het met het KRC eens dat er meer onderzoek nodig is en een evaluatie van maatregelen in de bijzondere jeugdzorg. Ze meent dat het kan helpen om vicieuze cirkels te doorbreken van kinderen die in een probleemgezin opgroeien, en daardoor in een POS of MOF terechtkomen.

Mevrouw *Marijke Dillen* vindt het advies een correcte analyse die vanuit een aantal bekende vaststellingen vertrekt. De nota heeft de verdienste een samenvatting te bieden van het geheel van de problematiek. Er is ook een poging ondernomen om het te bekijken vanuit het perspectief van het kind, wat niet eenvoudig is. Er worden ook verschillende invalshoeken gehanteerd en strategieën naar voren geschoven. Het lid meent dat daarover zo goed als geen discussie kan bestaan, tenzij over de specifieke invulling. Mevrouw Marijke Dillen heeft echter een déjà vu. Ze stelt dat heel wat van de aangehaalde problemen al jaren aanslepen. Er wordt niet echt iets nieuws aangereikt om een oplossing aan te reiken op maat van kinderen.

Het verbaast het lid ook dat mevrouw Turan van de minister wil weten hoe ze de aanbevelingen in beleidsdaden zal omzetten. De kernvraag blijft wat men moet ondernemen om het probleem volledig en definitief op te lossen. Mevrouw Marijke Dillen bekent dat ze zelf geen pasklaar antwoord heeft, maar ook het voorgestelde advies bevat geen originele

suggesties. Hoewel het lid erkent dat het nog te vroeg is om het jonge beleid van de minister te beoordelen, is voor haar in elk geval duidelijk dat de middelen die in de Vlaamse begroting worden uitgetrokken voor armoedebestrijding onvoldoende en te versnipperd zijn voor een grondig antwoord. Daar komt nog bij dat vandaag minder middelen te verdelen vallen. Vervolgens stelt mevrouw Marijke Dillen dat sommige ministers te weinig aandacht besteden aan dit nochtans multidimensionale probleem. Zij dringt erop aan dat minister Lieten strenger toeziet op haar collega's.

Het lid onderschrijft de meeste strategieën die de kinderrechtencommissaris voorstelt. Maar wat bedoelt hij concreet met een gezinsgemoduleerde verhoging van de kinderbijslag? De spreekster betreurt verder dat het pleidooi voor de aanpassing van de procedures voor collectieve schuldbemiddeling niet wordt gepreciseerd. En hoe ziet de kinderrechtencommissaris de bemiddeling bij uitzetting van huurders? Zij wijst er in dat verband op dat de deurwaarder die het vonnis betekent, nu al verplicht is het OCMW te verwittigen. Welke bijkomende suggesties heeft de kinderrechtencommissaris?

Een algemene afstemming van de huisvesting op de sociale wetgeving voor jongeren vindt mevrouw Marijke Dillen gevaarlijk. Zij is bang voor misbruik en pleit voor voorzichtigheid en beperking tot uitzonderlijke omstandigheden. Een transparanter inschrijvingsbeleid in het onderwijs is dringend, maar niet alleen voor kinderen die in armoede leven. Naast de vorming over armoede in de lerarenopleiding, moet het onderwijs aandacht schenken aan het voorkomen van armoede. Kinderen moeten leren omgaan met geld en een realistisch beeld hebben van inkomsten en kosten. Zij leren dat niet altijd thuis en daarom is aandacht nodig binnen het onderwijspakket.

Mevrouw *Griet Coppé* merkt op dat de specifieke verhoging van het aanbod in de sociale huisvesting voor alleenstaanden en grote gezinnen thans niet wordt toegestaan door de regelgeving. De Socialehuurwet zal moeten aangepast worden. Om uitzettingen te vermijden, pleit het lid voor meer begeleiding en bemiddeling. Het lid signaleert dat de ministers van Wonen en Welzijn afspraken om meer in te zetten op woonbegeleiding. Dat is in het bijzonder van belang voor de kinderen.

Mevrouw *Mieke Vogels* is niet verbaasd dat het advies geen nieuwe suggesties bevat. Het is immers al heel lang bekend waar de sleutels liggen om kinderarmoede aan te pakken: gezinnen met een inkomen van minder dan 1000 euro leven in armoede. Het lid erkent dat minimum- en vervangingsinkomens federale aangelegenheden zijn, maar Vlaanderen is wel bevoegd voor huisvesting en gedeeltelijk voor energie.

Het aantal sociale woningen stagneert en het huursubsidiesysteem is die naam niet waardig. In de plaats van een steeds weer herhaalde bundeling van de problemen zou men beter een concreet plan van aanpak opstellen.

Specifiek voor kinderen vallen ook onderwijs en vrije tijd onder de Vlaamse bevoegdheid. Mevrouw Mieke Vogels pleit voor een reële onderwijsdemocratisering. Uit cijfers blijkt dat het Vlaamse onderwijssysteem kinderen in armoede geen gelijke kansen biedt. Niet minder dan 55 percent van de anderstalige kinderen uit lage sociale klassen studeert af zonder diploma. Ook opvoedingsondersteuning voor jonge moeders is een Vlaamse bevoegdheid. Mevrouw Mieke Vogels pleit ervoor te investeren in laagdrempelige begeleiding door Kind en Gezin.

Het GOK-decreet moet dringend geëvalueerd worden. Groen! heeft altijd onderstreept dat kleinere klassen veel belangrijker zijn dan speciale taakleerkrachten voor doelgroepen.

Differentiatie kan alleen als de groepen niet te groot zijn, maar in de steden, waar de kansarmoede het grootst is, worden ze alleen maar groter.

Mevrouw Mieke Vogels wijst erop dat de overgang van inventarisering naar aanpak een politieke keuze is. Er is sprake van een addendum bij het regeerakkoord na de staatshervorming, maar volgens de spreekster moet het regeerakkoord nu al geheroriënteerd worden volgens de mensen die het nodig hebben. In tijden van weinig geld moeten de middelen selectief en gericht ingezet worden, dus eerder voor de aanpak van de kinderarmoede dan voor een algemene Vlaamse kinderbijslag of hospitalisatieverzekering. Zo zou men middelen moeten inzetten voor kleinere klassen in steden, voor de uitwerking van didactisch materiaal voor kinderen met een andere thuistaal of voor extra begeleiding door CLB's.

Tot slot merkt ze op dat nieuwe sociale woningen meestal klein zijn en zelden geschikt voor gezinnen met kinderen. Gemeenten bouwen liever serviceflats voor de eigen bejaarden. Dat is niet verkeerd, maar daar mag het niet bij blijven. Het woord is nu aan de Vlaamse Regering.

Ook mevrouw *Vera Van der Borght* vindt dat na de inventarisering een volgende stap nodig is. De financiële toegankelijkheid van de gezondheidszorg is federaal, maar Vlaanderen kan wel werk maken van het bereiken van de kansarmen via de medische opvolging van kinderen door de CLB's en via preventiecampagnes. Maar de belangrijke rol van de school in de gezondheidspromotie moet wel aangevuld worden met iets soortgelijks voor de ouders. Verder lijkt de gezonde maaltijd op school haar geen evidentie. Voor steun op het vlak van culturele en vrijetijdsactiviteiten moet de Vlaamse overheid niet wachten op de federale.

Aan het door de kinderrechtencommissaris op pagina 31 gesignaleerde probleem van de op de middenklasse gerichte opvoedingswinkels moet dringend iets gedaan worden. Gezien het immense belang van het kleuteronderwijs voor de voorbereiding op het eerste leerjaar, wil mevrouw Vera Van der Borght de instapleeftijd vervroegen tot drie in de plaats van vijf jaar. Zij pleit ervoor dat de minister daar bij haar collega op aandringt. In verband met de kostprijs van in het bijzonder het secundair onderwijs suggereert zij om de middelen voor educatieve uitstappen in te zetten voor het dichten van de digitale kloof.

Armoede kan op zich geen reden zijn om kinderen te plaatsen in de bijzondere jeugdzorg. De spreekster verwijst in dat verband naar haar opmerking over de opvoedingswinkels. Het belang van het kind moet altijd vooropgesteld worden, zeker als het in gevaar komt, en moet primeren op het recht van de ouders.

Mevrouw Vera Van der Borght stelt voor om bij een aanvullende Vlaamse kinderbijslag prioriteit te verlenen aan de gezinnen die het moeilijk hebben.

Werk blijft de beste methode om aan armoede te ontsnappen, stelt het lid. Slechts vier percent van wie werkt, is arm, terwijl dat 25 percent is bij wie niet werkt. Die getallen spreken voor zich. Het lid meent dat te weinig inspanningen gedaan worden op het vlak van bijscholing. De VDAB laat te gemakkelijk mensen die moeilijk te bemiddelen zijn, aan de kant staan. Moet de begeleiding door OCMW en andere welzijnsorganisaties trouwens niet langer doorlopen, ook als men werk heeft gevonden?

Vervolgens gaat ze in op de huisvesting. Het lid vindt dat het eigen huis van gezinnen met kinderen moet gevrijwaard worden van de collectieve schuldregeling.

Mevrouw *Marijke Dillen* vindt dat gevaarlijk. Moet men de schuldeisers in de kou laten staan door onroerend goed te vrijwaren?

Mevrouw *Vera Van der Borght* erkent dat men dit niet zwart-wit mag zien. Zij denkt in het bijzonder aan de gevolgen van faillissementen. De sociale huisvesting heeft immers slechts een beperkte capaciteit om gezinnen met kinderen op te vangen.

De opname van de bewustmaking van de levensduurte in de eindtermen is goed, maar wat met de opvolging?

Ook Open Vld is voorstander van meten, maar er is meer nodig, besluit het lid.

III. REPLIEK VAN MEVROUW INGRID LIETEN, VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN INNOVATIE, OVERHEIDSINVESTERINGEN, MEDIA EN ARMOEDEBESTRIJDING

Minister *Ingrid Lieten* bedankt de Kinderrechtencommissaris voor het advies over kinderarmoede. Het document zal worden besproken door de Vlaamse Regering en wordt tevens geagendeerd op het permanente, horizontale armoedeoverleg. Doel is de eerste versie van het Vlaamse Actieplan Armoedebestrijding, die zij voor het reces aan de Vlaamse Regering wil voorleggen, te toetsen aan het advies, dat na de goedkeuring van het plan ook door iedere minister gebruikt zal kunnen worden bij de omzetting in concrete actiepunten.

De minister onderstreept dat de genoemde eerste versie wel degelijk nog steeds vatbaar is voor verfijning. Zij attendeert er ook op dat in het actieplan aandachtspunten staan die passen in de beleidsaanbevelingen over monitoring. Zij denkt dat de indicatoren voor kinderarmoede geïntegreerd zullen kunnen worden.

IV. REPLIEK VAN DE HEER BRUNO VANOBBERGEN, KINDERRECHTENCOMMISSARIS

De heer *Bruno Vanobbergen* repliceert dat het Kinderrechtencommissariaat bij de advisering heeft gewaakt over de multidimensionale invulling en het perspectief van de kinderrechten, maar erkent meteen dat nog niet alles is uitgewerkt in deze eerste aanzet. Hij dankt de commissieleden voor de aanvullende suggesties.

Wanneer een aantal processen nader wordt bekeken, blijkt dat de schrik van de ouders wel degelijk reëel is. Kinderen die in armoede leven, lopen twintig percent meer kans naar het buitengewoon onderwijs gestuurd te worden. Soortgelijke voorbeelden zijn er in de bijzondere jeugdzorg. De interventies leiden vaak niet tot een breder welzijn van zowel ouders als kinderen. Vandaar de oproep om die processen scherper in kaart te brengen.

De kinderrechtencommissaris is er zich bewust van dat er binnen de kinderen in armoede weer doelgroepen zijn, maar er was onvoldoende tijd voor specifieke suggesties. Hij onderstreept vervolgens het belang van een lokale verankering. Daarom wordt gepleit voor bijvoorbeeld een transparanter inschrijvingsbeleid op school. De OCMW's spelen een rol, maar ook het JAC, de opvoedings- en kinderrechtenwinkels. Zij moeten sterker lokaal verankerd worden en hun samenwerking versterkt.

Vervolgens wijst hij op de afspraak met de mensen van de Decenniumdoelstellingen om na te gaan hoe de kinderarmoedebarometer afgestemd kan worden op de armoedebarometer. Doel is integratie van beide, dus een apart onderdeel maar geen extra instrument.

Wat collectieve schuldbemiddeling betreft, vraagt het Kinderrechtencommissariaat om de aandacht voor kinderen en jongeren expliciet in het wettelijke kader op te nemen. Thans ontbreekt die systematische reflex.

V. AFSLUITENDE OPMERKINGEN VAN DE LEDEN

Mevrouw *Mieke Vogels* gelooft dat de minister vooruit wil, maar wijst er tegelijk op dat de Vlaamse Regering zal moeten kiezen. In de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs gaat het vooral over structuren en over het geld dat dit gaat kosten. Zijn er niet stilaan andere prioriteiten dan nieuwe gebouwen, aula's en promotie voor het hoger onderwijs? De spreekster vindt het beschamend dat tegelijk kleuters in een containerklas zitten. Hetzelfde verschil bestaat op het vlak van maaltijden. Tegelijk faalt de democratisering van het hoger onderwijs: de doorstroming van de lagere sociale klassen lukt niet.

Mevrouw *Marijke Dillen* vindt die voorstelling van zaken karikaturaal. Het Vlaamse systeem van hoger onderwijs is erg betaalbaar vergeleken met de rest van Europa. Mevrouw *Mieke Vogels* vraagt of dat de norm is: dat het goedkoop is voor de middenklasse? Moet dat niet eerder zijn dat men gelijke kansen creëert voor kinderen van laag geschoolde en allochtone ouders? Als men die keuze niet maakt, zal de volgende generatie jongeren minder opgeleid zijn dan de huidige. Als Vlaanderen zich wil voorbereiden op de kenniseconomie, zal het beleid het geweer van schouder moeten veranderen.

Mevrouw *Katrien Schryvers* vraagt hoe de evaluatie van de maatregelen in het kader van de bijzondere jeugdzorg moet gebeuren. Bestaat daar al onderzoek over?

Mevrouw *Güler Turan* begrijpt het pleidooi van mevrouw Vogels voor gelijke kansen, maar zonder kwaliteitsvolle hogescholen is er anderzijds ook geen uitstroom. Het probleem van de doorgroei moet al veel eerder aangepakt worden bij de overgang tussen onderwijsniveaus. Zij informeert ook wanneer de minister het Vlaamse Actieplan Armoedebestrijding aan de commissie komt voorstellen.

Minister *Ingrid Lieten* antwoordt dat zij mikt op de ministerraad van 2 juli 2010. Zij stelt zich ter beschikking van de commissie van zodra het Vlaamse Actieplan Armoedebestrijding is goedgekeurd door de regering.

De heer *John Crombez* antwoordt dat hogescholen nieuwe gebouwen nodig hebben omdat door de invoering van bama het aantal studenten is gestegen, waarop mevrouw *Mieke Vogels* repliceert dat het aantal kleuters nog veel meer is gestegen.

De heer *John Crombez* benadrukt dat er mogelijkheden bestaan om aan armoedebestrijding te doen met weinig geldmiddelen, zoals bijvoorbeeld de Katrol.

De voorzitter,

Tom DEHAENE

De verslaggevers,

Cindy FRANSSEN

Marijke DILLEN

Gebruikte afkortingen

bama	bachelor-master
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
DAVO	Dienst voor alimentatievorderingen
GOK	gelijke onderwijskansen
JAC	Jongerenadviescentrum
KRC	Kinderrechtencommissariaat
MOF	als misdrijf omschreven feit
ngo	niet-gouvernementele organisatie
OASeS	Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en de Stad
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
POS	problematische opvoedingssituatie
UNICEF	United Nations Children's Fund
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VN	Verenigde Naties